



# עד שהמוניטין יפריד בינינו

המחלוקות סביב חלוקת הרכוש המשותף, בעת גירושין, מובילות במקרים רבים למלחמות קשות בין בני הזוג. בשנים האחרונות נפתחה זירת מלחמה חדשה: זירת נכסי הקריירה, הלא מוחשיים, שנצברו במהלך הנישואים. "ובזירה הזאת", מתריעים המומחים, "הבלגן וחוסר הוודאות בבתי המשפט חוגגים" / אלה לויזניריב

מי ייקח את החוט המאריך ומי את התמונה של החברים מהמילואים - שואלים הגששים במערכון 'קרקר' נגד קרקר, המדבר על זוג נשוי שביום בהיר החליט לפרק את החבילה, אך לא מצליח להסכים על חלוקת הרכוש. "העולם מצחיק אז צוחקים", טבע במערכון שייקה לוי משפט שהפך למטבע לשון. אך כמציאות היום יומית, רוב הזוגות המבקשים להתגרש לא צוחקים, וגם הוויכוח "מי ייקח מה" לא טוב (ככלל) סביב החוט המאריך. המחלוקות סביב חלוקת הרכוש המשותף - דירה, עסק, חסכונות, זכויות פנסיה וביטוח מנהלים ועוד - מובילות במקרים רבים למלחמות קשות, עקובות מהכפשות וארוכות שנים בין הצדדים, הן בזירה המשפטית והן מחוצה לה. לעורכי הדין העוסקים בתחום לא חסרה עבודה. בשנים האחרונות עברה המחלוקת מטמורפוזה נוספת ונפתחה בה זירת לחימה חדשה: זירת נכסי הקריירה - נכסים לא מוחשיים שבני הזוג צברו במהלך הנישואים. "ובזירה הזאת הבלגן חוגג", אומרים מומחים בדיני משפחה.

העליון בפסקדין תקדימי וחדשני, כי נכסי קריירה שצבר אחד מבני הזוג במהלך שנות הנישואים - ביניהם כושר השתכרות מוגבר, שיפור היכולת האישית ומוניטין אישיים - ייחשבו כנכס משותף לצורך חלוקת הרכוש במקרי גירושין. מיד אחרי העליון גם המחוקק הרים, לכאורה, את הכפפה, ולפני כשנתיים תוקן חוק יחסי ממון: לסעיף המסדיר את חלוקת הנכסים בין בני הזוג (סעיף 5 לחוק), הוכנסה הוראה שלפיה נכסי בני הזוג שנצברו בתקופת הנישואין כוללים קופ"ג,

## בפסקדין תקדימי, קבע העליון כי נכסי קריירה שצבר אחד מבני הזוג - ביניהם כושר השתכרות מוגבר ומוניטין אישיים - ייחשבו כנכס משותף לצורך חלוקת הרכוש

קרן השתלמות, פנסיה וחסכונות: בנוסף, תוקן הסעיף הקובע שבנסיבות מיוחדות רשאי ביהמ"ש לחלק את הרכוש בחלוקה לא שוויונית בין בני הזוג (סעיף 8 לחוק), ולשם כך הוא רשאי להתייחס גם לנכסים עתידיים, לרבות כושר השתכרות. אלא שלדברי המומחים "לא הועילו חכמים בתקנתם". לפסקדינו העקרוני של בית המשפט העליון, לא יצקו תוכן אמיתי ותיקוני החקיקה רק סיככו את העניינים. לדברי עו"ד הילה צאירי, מנהלת מחלקת דיני משפחה במשרד גדעון פישור וסגנית יו"ד הוועדה לענייני משפחה של לשכת

**תיקון החוק לא הועיל**  
לדברי עו"ד זאב ולגר, מהבולטים בתחום המעמד האישי, "ער כמה שהדבר נשמע מובן מאליו יצרה חלוקת נכסי הקריירה תוהו ובוהו משפטי, וכמעט כל משפטן, עורך דין ושופט הדין בסוגיה זו רואה אותה באופן שונה, הן בשל תפיסתו האישית של המושג והן בשל המורכבות האמיתית שלו". "הבלגן חוגג", מחזק את הדברים עו"ד פיני אביב, ראש משרד מהמובילים בדיני משפחה. "היות שעולם המושגים מבלבל, יש הרבה מבוכה בבתי המשפט, והם עושים שימוש לא ברור בכל מיני מושגים בתחום שיש ביניהם קצת טשטוש. המושגים נכסי קריירה, הון אנושי ומוניטין, לא זוכים להתייחסות חדה". לפני כשלוש שנים קבע בית המשפט

## באקדמיה מגבשים נוסחאות טכניות חכמות

התוספת שמגיעה לבן/בת הזוג. זה פתרון אחד. הוא לא פותר את הבעיה לגמרי, אבל מצמצם אותה".  
● למה הוא לא פותר את הבעיה לגמרי?  
"לפעמים יש איזה מתת-אל שהתגלתה במהלך הקשר, ואז זה לא חוכמה לייחס את הכישרון הזה לתקופת הנישואין. שם בכל זאת יצטרכו להפעיל שכל ישר ולא לקבל את הנוסחה כלשונה. בגדול, הנוסחה של שימוש חכם בדיני נזיקין תיתן מענה טוב. כיום אני עובר על נוסחה אקטוארית, בשיתוף פעולה עם אקטואר, ונצא עוד תקופה עם מוצר שינסה לתת קירובים טובים".

● אז מה הפתרון?  
"אני מציע אופציה רביעית. הצעתי באחד ממאמריו נוסחה שמתבססת על דיני נזיקין ועוורת לחשב את כושר ההשתכרות של בן הזוג החוק. בדיני נזיקין, אם חלילה אדם נפצע או נהרג, יש רכיב שנקרא 'פיצוי על כושר השתכרות'. ניקח את נוסחת הנזיקין ונשתמש בה בצורה חכמה".  
על-פי גישת "הנוסחה החכמה" של ליפשיץ, אם אדם עבד כעורך דין, מכניסים לנוסחה נוסף להשתכרותו בפועל, גם פוטנציאל השתכרות עתידי. "נבחן מה היה הפוטנציאל שלו לפני הנישואין ומה בגירושין, וההפרש הזה הוא

זה כליך קשה ומסוכן, בואו נתעלם לגמרי, אבל האופציה הזאת מצתה במשפט הישראלי. האופציה האחרת היא להיות ראש בקיר ולומר אני מתייחס לזה כמו נכס רגיל, לוקח את המשכורת ומחלק אותה על-פי איזשהם אחוזים לכל החיים. הבעיה בכך שזה קושר את בני הזוג לנצח. כשאתה אומר שצריך לחלק את המשכורת עד סוף החיים, אינך מאפשר לאנשים להיפרד. האופציה השלישית אומרת שנהלק את יתר הרכוש וניתן איזו תוספת ממנו לבן הזוג החלש כלכלית. הבעיה כאן שזה קצת שרירותי, וגם זה התסכול שאני חש מהשטח, שכאילו כל מספר זוכה".

חרף הבעיות, נכסי קריירה הם נכס ברחלוקה. זו עובדה, מצב נתון. אז מה עושים כדי להתמודד עם אי הוודאות שנוצרת היום בחישובם ובחלוקתם, וגורמת עוגמת נפש לזוגות שמתגרשים?  
פרופ' שחר ליפשיץ, אחד המומחים המובילים באקדמיה לדיני משפחה וחוזים, מנסה להוציא אותנו מהפלונטר. במאמריו 'על נכסי עבר, על נכסי עתיד ועל הפילוסופיה של חוקת השיתוף' ר"חסי משפחה וממון, הוא מנסה למצוא את דרך המלך לחלוקת נכסי הקריירה החמקמקים. "בתי המשפט הלכו עד עכשיו על שלוש אופציות. הראשונה הייתה להתעלם, לומר



איור: אסף חנוכה



עורכי הדין, "שנתיים לאחר חקיקת התיקון לחוק יחסי ממון מנובמבר 2010 יש בלגן שלא יתואר. יש קביעות סותרות בתי המשפט לענייני משפחה בכל הנוגע לחלוקת נכסי קריירה בסכסוכי גירושין כשהמחלוקת סובבת סביב פרשנות התיקון; וחוסר הוודאות חוגג."

כל מקרה לגופו

אחת הבעיות הבסיסיות בקשר לחלוקת נכסי קריירה, אמרים המומחים, היא חוסר היכולת להגדיר באילו מקרים תתבצע חלוקת הנכסים הללו. "חלוקת נכסי קריירה נבחנת 'כל מקרה לגופו' ולא ממש ברור באילו מקרים יש לעשות חלוקה, מה בדיוק המבחן - דבר שגורם לאיירואות משפטיות", היא אומרת. לדבריה, מטרת פסק-דין של בית המשפט העליון הייתה לגשר על פערים שנוצרו במהלך הנישואין ולפצות את בן-הזוג שישב בבית, גידל ילדים והקריב את הקריירה שלו למען בן-הזוג השני שהלך והתפתח. "במקרים דיכוטומיים, כשיש אישה עקרת בית וגבר שעבד, התמונה ברורה. אך מה קורה כששני בני-הזוג משתכרים יפה, ועדיין יש פערים?", היא שואלת. "אני מייצגת היום בעל שמרוויח עשרות אלפי שקלים נטו לחודש ואשתו מרוויחה לא הרבה פחות ממנו, באזור 20 אלף נטו לחודש. האם מחלקים כאן את נכסי הקריירה?"

כמה שווים המוניטין האישי שלך?

הבנחה שעברנו את המשוכה הראשונה ונקבע שיש מקום לחלוקת נכסי קריירה, עדיין לא הגענו לקרקע יציבה. להיפך. המכשול הגדול מצוי בדילמה החשבונאית לכאורה איך מחשבים את הנכס הלא מוחשי? - כמה בכלל שווים המוניטין האישיים שלך? האם כושר השתכרות עתידי הוא דבר משתנה או קבוע? ולגר: "ההוצאה של מושג זה מהכוח לפועל היא הבעיה המרכזית. גם אם נקבע שקיימים נכסי קריירה לחלוקה, כיצד נחלקם בפועל? בעוד שחלוקת נכסים מוחשיים, כמו חסכונות כספיים, מקרקעין, ניירות ערך, היא פשוטה יחסית, הרי נכסי הקריירה הם עתידיים. כיצד נחלק היום נכסים שטרם באו לעולם, ואולי לא יגיעו." גם בתי המשפט התחבטו בשאלות הללו והפסיקה בעניין מגוונת - חלק פוסקים תשלום חרף-פעמי לטובת הצד הנפסד כלכלית, אחרים קבעו תשלומים עיתיים,

אחרים סוג של מזונות לבן-הזוג החלש ויש עוד כמה פתרונות יצירתיים. לדברי ער'ד יוסי מנדלסון, מומחה מוביל ומרצה לדיני משפחה, הבעיה נובעת מהשאלה כיצד נתפס נכס קריירה. "אם אתייחס לנכס קריירה כנכס קנייני, התוצאה הכלכלית תהיה אסטרונומית. זו בעיה גדולה, כי זה נכס שמושפע מהחיים והוא לא נוזל או סחיר. נניח שאני צופה שעיתונאי ישתכר ב-30 השנה הקרובות 10 מיליון שקל, אם נהוון את זה, ונגיד שהנכס שווה כרגע 5 מיליון שקל - מישהו באמת יפסוק כרגע 2.5 מיליון שקל לאשתו בגירושין? בחיים לא. הרי אם חס ושלום קורה לו מחר אירוע מוחי, או הנכס יהיה שווה אפס. לכן, השומה של הנכס הזה כנכס קנייני היא מאוד בעייתית". אלא שהבעיה קיימת גם כשמתייחסים

"נכס קריירה שיחושב לפי תוחלת חיים של שכיר צעיר בחברת היי טק סכום גבוה, יכול ליצור סכום אסטרונומי שיביא לשעבודו לכל חייו"

"אפשרויות אלה יצרו מחסום פסיכולוגי מפני פסיקה ריאלית של בתי המשפט ואירצון ליישם את חלוקת נכסי הקריירה מחשש של יצירת עוול לצד המשלם"

לנכס כנכס שנתון לשינויים בשל נסיבות אישיות. "אין אפשרות הרי להעריך את אותו שינוי נסיבות", אומר מנדלסון. בית המשפט העליון פבור שעדיף לשלם סכום חרף-פעמי לבן-הזוג החלש - האם זה נכון בכל מקרה? מנדלסון: "בוודאי שלא. הרי זה מחזיר אותנו לנסיבות האישיות. אם כבר שילמתי את כל הסכום מראש, ופתאום איבדתי את כושר ההשתכרות או בן-זוגי יצא נשכר שלא כדיו. העניין של תשלום חרף-פעמי או בשיעורים הוא דרמטי דווקא בהיבט של הרצון להגן על החלש, כי ככל שהסכום יהיה חרף-פעמי, כך בית המשפט יקטין אותו בגלל הפן הפסיכולוגי. קשה לחייב בסכום חרף-פעמי

גדול מאוד כאשר יודעים שהנכס עלול מחר להיאבד או לא להיות יותר, אל מול תשלום השיעורים שאם הוא כפוף לאיבוד הנכס, אפשר לשנות גם את התשלום."

איך מחשבים כושר השתכרות?

ולגר מסכים. "לעתים עלולה ה'מציאות המתמטית' להביא לתוצאות אבסורדיות. נכס קריירה שיחושב לפי תוחלת חיים של שכיר צעיר בחברת הייטק המשתכר בזמן נתון סכום גבוה, יכול ליצור סכום אסטרונומי שיביא בעת חלוקתו המתמטית לשעבודו לכל חייו. אפשרויות סיטוטיות אלה יצרו מחסום פסיכולוגי מפני פסיקה ריאלית של בתי המשפט ואירצון להתמודד וליישם את חלוקת נכסי הקריירה מוחשש של יצירת עוול לצד המשלם ויצירת חוסר איוון נכון". עוד עניין שמבלבל את עוה"ד ואת השופטים הוא השאלה איך מחשבים את כושר ההשתכרות באופן שמבודד את הכישרונות האישיים של אותו בן-זוג 'מוצלח'. אם קדישמן היה עובד כדועה צאן בראשית נישואיו, ואחר-כך התגלה כצייד מחונן, האם מגיע לאשתו חלק מערכו כצייד? - התשובה לכך לא חרה. בתי המשפט לענייני משפחה שהיו אמורים לעשות סדר ולארגן את מאגר השאלות המורכבות הללו יצרו כאוס וחוסר ודאות. כל אחד פסק כראות עיניו.

אביב: "הפסיקה כרגע מתפתחת בעצלתיים בדינמיקה מאוד איטית וכלי אמות-מידה איך צריך להעריך את המרכיב העיקרי של נכסי הקריירה, מרכיב המוניטין".

מה זה עושה לזוגות שמתגרשים ומגיעים לבתי המשפט?

אביב: "זה יוצר עוד לפני שמגיעים לבית המשפט, בלבול רב, כי עוה"ד מתקשים לתת ייעוץ ברור לגבי מה צפוי. כעו"ד קשה לייעץ, לא לגבר ולא לאישה שעומדים בפני התהליך הקשה, מה צפוי להם. איני יכול להעריך סיכוי-סיכון בתוך הליכים משפטיים. לאחר פסק-דין של העליון הייתה ציפייה שתתחיל איוו דינמיקה של פסיקה שתיצוק תוכן לתוך התחום, אבל היא לא מתפתחת וכל אחד יוצק לזה את השקפת עולמו ואת תפיסתו לעניין. בינתיים רבה המבוכה". ומה אומר החוק? גם התיקון לחוק יחסי ממון לא סייע להבהיר את תמונת המצב המעורפלת.

מנדלסון: "המחוקק לא תיקן את הגדרת הרכוש, אלא קבע סעיף, 8, שמאפשר לבית משפט לעשות בנסיבות מסוימות חלוקה לא שווה של הרכוש שיש לבני הזוג, ולהתחשב גם בנכסי קריירה. הבעיה היא, שהרכוש המוחשי הוא הרבה יותר נמוך מנכסי הקריירה, ולכן חלוקה לא שוויונית של הרכוש המוחשי לטובת הצד החלש תשאיר אותו עדיין בחוסר כיוון שבן-זוגו נותר עם הנכס השווה באמת - הלא מוחשי."

מוניטין, כושר השתכרות ועוד נכסים ערטילאיים

בגין תרומתה לקריירה שלו. מנגד, לא מעט תביעות לחלוקת מוניטין וכושר השתכרות נדחו. במקרה אחר, שבו בן-הזוג פיתח פטנטים, נקבע, כי לא הוכח ויתור מצד האישה לטובת ההתפתחות המקצועית שלו. גם במקרה שבו הבעל צבר תארים אקדמיים ולאשה היה תואר שני בפסיכולוגיה וקליניקה פרטית לא הוכרו מוניטין אישיים לחלוקה. בעל אחר, יוס'מנהל פרויקטים, דרש חלוקת נכסי קריירה של אשתו שסיימה דוקטורט בתקופת הנישואים. תביעתו נדחתה משום שלא הוכח ויתור מצד הבעל בעת רכישת הדוקטורט של האישה, והכנסתו אף הייתה גבוהה יותר.

במקרה אחר קבע השופט דניאל טפרברג מביהמ"ש לענייני משפחה בב"ש, כי בעל, עובד שכיר בתחום ההייטק, ישלם לאשתו, סטודנטית לשעבר בפקולטה למדעי המחשב (שלא השלימה את לימודיה), 50 אלף שקל בלבד עם גירושיהם, כדי ליצור שוויון בהשכלה של הצדדים. פיצוי חרף-פעמי לא היה "נוסחת קסם" שבה השתמשו בתי המשפט כדרך קבע. גם תשלומים דמויי מזונות ותשלומים עיתיים הפכו לפופולריים יותר ויותר. כך למשל רופא בעל קריירה מרשימה, מנהל חדר מיון ובעל חברה למתן תות-דעת, שאשתו הייתה חסרת השכלה משמעותית, נדרש לשלם לה תשלומים עיתיים

שנצבר באותה אמתחת לעניין קל יותר. איך זה בא לירי ביטוי בבתי המשפט? הנה כמה דוגמאות, שהן קצה-קצהו של קרחון עצום של חוסר ודאות. בראשית השנה קבעה השופטת גילי מימון, סגנית נשיא ביהמ"ש לענייני משפחה במחוז ירושלים, כי עובד בכיר בחברת ביטוח מוכרת, בעל רישיון סוכן שיווק פנסיוני (מועמד לקידום), ישלם לאשתו, מהגרת מחשבים וראש צוות בתחום ההייטק, 144 אלף שקל, בתשלום חרף-פעמי, נוכח "כושר ההשתכרות העתידי" שלו. נקבע, כי הבעל משתכר פי שלושה מהאישה, וכי מבחינת קידום ופיתוח הקריירה, האישה מוגבלת יותר היות שהיא המטפלת העיקרית בילדיהם.

אי אפשר לראות בעין נכסי קריירה. אי אפשר למשש אותם, לספור אותם, לחצות אותם לחצי-חצי ולחלק שווה-בשווה. הם קיימים בעולם הלא מוחשי-פיסי, אבל בעלי מקצועות חופשיים, מנהלים מצליחים ועובדים מוכשרים במיוחד, כבר אמורים לדעת היום שמלבד שכר שמן, הם נושאים על גבם גם אמתחת מלאה ב"נכסי קריירה", שבה מונחים המוניטין שלהם, כושר ההשתכרות, התארים, הדרגות, תעודות ההצטיינות ועוד דברים ערטילאיים, שבזכותם הם יכולים לדרוש הרבה יותר כסף בעבור השירותים שהם מספקים. עם זאת, כפי שמבהירים המומחים, הידיעה שזה שם לא הופכת את הניסיון לכמת את ההון האנושי